

V. İ. (Lenin)

KARL MARKS

IN

HAYATI FELSEFESİ SOSYOLOGİSİ

HİKMET KIVILCIM

TÜSTAV
ARŞİV
BELGESİ

1

9

3

5

İstanbul — Bozkurt Matbaası

İçindekiler

	SAHİFE
ÖN SÖZ	1
MARKSIN HAYATI	3
MARKSIN FELSEFE ve SOSYOLOJİSİ	10
Marksizmin üç kaynağından ilki	10
Filozofik materyalizm	14
Diyalektik	19
Tarlhin maddeci kavranışı	22
Sınıf dövüşü	26
KARŞILIKLAR	31

TÜSTAV

ÖN SÖZ

TÜSTAV
ARŞIV
BELGESİ

1 — Cihan savaşı başlarken, rusça Granat ansiklopedisi «*Marks ve Doktrini*» hakkında Leninden bir makale istiyor. Fakat, makale 75 bin işareti geçmiyecek.. Lenin, 1914 temmuz ve ilk teşrinlerinde İsviçrede makaleyi kaleme alıyor. Ansiklopediye yazdığı 30/17 ilkteşrin 1914 tarihli mektubunda diyor ki: «Marksdan alıp buraya geçireceğim birçok fıkralardan büyük bir teessüfle vaz geç meğe katlandım. Bence, bir diksiyonerde (bilhassa marksizmin en münakaşeli meseleleri, meselâ felsefesi ile köylü meselesi, üzerine) fıkralar alıp anmak mühimdir. Okuyucular Marksın bütün belli başlı düsturlarını el altında bulundurmalıdırlar, yoksa bir diksiyonerin hedefine varılmamış olur.» Aynı mektupte, Marksizmin bibliyografisi için ancak 15 bin işaret ayrıldığını ve öteki, hele marksizmden önceki temayülleri kısa kesmeğe mecbur kaldığını bildiriyor. Leninin, bu makaleye sığdıramadığı «promarkсист» temayülleri kısaca tamamlıyan bir makalesi var: *Marksizmin üç kaynağı*» adı ile, 1913 mart tarihli rusça «*Tedrisat*» mecmuasında çıkmış.. Biz, gerek «*Marks ve doktrlni*» gerekse *Marksizmin üç kaynağı*» yazılarının ilk

felsefi ve sosyolojik fasıllarını birleştirip şu boşür-
cüğü çıkardık. Tekniğimiz böyle gerektiriyor. Mark-
sizmin *ökonomisi, sosyalizmi, taktiği* bahıslarını
«Marksizm bibliyoteği» mizin No. 4 ünde arayan
bulacaktır. «Ökonomi politik hanı?» diyenler, *şim-
dilik*, kütüphanemizin «*Gündelikçi İş ile Sermaye*»
adile çıkmış No 1 i ile «*kefaftı nefsi*» edebilirler.

Bu kitapta «öz Türkçeyi pişirelim» derken sözün
«dibini yakmamağa» baktık ve bazı söz karşılıklarını
gene koyduk.

2 — Bu özlü yazıyı:

a) *Kesesi ve vakti dar olanlar okusun:* ucuzdur,
kısadır.

b) *Kesesi ve vakti bol olanlar okusun:* markk-
sizmi genişçe etüd etmeğe bu kapıdan girilir; mark-
sizm bir denizse bu yazı onun puslası olur.

c) *Marksizmin dostları okusun:* çünkü, Lenin,
bir doktrini kepaze etmenin en kısa yolu, o doktrini
toycasına müdafaaya kalkışmaktır, der.

d) «*Bitaraf*» lar okusun; Ola ki, «nalla mıh» ara-
lığının diyalektiğine akıl erdireler.

e) *Marksizmin düşmanları okusun:* belki, -ille
çatacağız diye - marksizm kadar korkunç bir «*Düşün-
ce devi*» nin ağzına lokma ve Evrene maskara ol-
mak illetlerine -bu *komrime* leştirilmiş öğüt- her
hangi bir ilâç olur!

19-3-935

Hikmet Kıvılcım

KARL MARKS

Ailesi ve Tahsili

Karl Marks mayıs 1818 de Trev'de (Prusya herna-
nisi) doğar. Babası, avukat, yahudilikten 1824 de pro-
testanlığa dönme. Ailesinin hali vakti yerinde, kül-
türü var, ihtilâlciliği yok idi. Marks Trev kollejinin
bitirdikten sonra Bonn ve arkasından da Berlin
üniversitelerine girdi; üniversitede Hukuk ve bahu-
sus tarihle felsefe okudu. 1881 de Epikür felsefesi
üzerine bir tez yazıp göstererek etüdünü başardı.
Marksın o sıradaki kavrayışları henüz hegelci-idealist
kavrayışı idi. Berlinde, Hegel felsefesinden tanışız
ve ihtilâlcı neticeler çıkarmağa bakan «solcu hegel-
ciler» (Brüno Bauer vesaire) mahfiline katıştı.

Üniversiteden çıkınca, Marks Bonn'da kaldı, ni-
yeti orada profesör olmağı. Fakat mürteci bir po-
litika güden ve 1882 de Ludwig Feuerbach'ı profe-
sörlükten atan hükümet Marksın 1832 de üniversi-
tete girmesine bir daha engel oldu ve aynı hükü-
metin, 1841 de, genç profesör Bruno Bauer'in Bonn
da konferanlar vermesini de yasak etmesi, Marksı
her hangi bir üniversite makamı beklemekten vaz
geçirtti.

Marks: Sol Hegelci ve Föyerbaheı

Bu sıralar, Almanyada sol hegelcilik ala-
bildiğine açılıp ilerliyordu. Hele 1836 danberi, Lud-
vig Feuerbach (Föyerbah), teolojinin (ilâhiyatın) ten-

kidine girişir ve 1841 de *Hıristıyanlığın özü*, kitabı ile iyice benimsediği materyalizme doğru yönelir; 1843 de, *Gelecekteki felsefenin prensipleri* eserini çıkarır. Engels, daha sonraları Feuerbach'ın bu yazı hakkında şöyle yazar: «Bu eserlerin [doğrusu *Wesen des Christentums*'un] ne kurtarıcı bir tesir yaptığını insan kendi kendisinde denemeli. Biz [yani sol hegelciler; Marks da onlarla] birden bire Feuerbach'ın tilmizleri oluvermişizdir.»

Gazetecilikten ekonomistliğe

İşte o sırada, solcu hegelcilerle oldukça temas noktaları bulunan Rhenanın radikal burjuvaları, Kolonya da, *Rehnani gazetesı* adlı (1 ikicikânun 1842 den beriye çıkan) bir muhelefet gazesi kurdular. Marksla Bruno Bauer buna başlıca kollâboratör gibi girdiler ve 1842 birinci teşrininde Marks gazeteye baş yazarı oldu; bunun üzerine de Bonn'u bırakıp Kolonyaya geldi. Marksın idaresinde çıkan gazetenin inkılâpçı demokrasie meyilverişi açıktan açığa belirdi; hükûmet gazeteyi ilk önce iki kat hatta üç kat sansüre uğrattı, sonra 1 nisan 1843 de kapattı. [*] Marksın *Gazet rhenan* da çıkarttığı özenli makaleler aşağıda gösteriliyor; bunlardan fazla olarak Engels'in andığı bir mühim mekale daha varki Moselle vadisi bağcılarının ahvaline dairdir. Marks gazeteci hamaratlığı

[*] Rusca aslında yanlışlıkla «1 ikinci kânun» denir. Marks 17-18 martta gazete yazı heyetinden çekilmeğe mecbur kalmıştı. Ama, sansür bakanlığı 1843 ikinci kânun sonunda neşredilen emirnamele 31 marttan itibaren gazetenin yasak edilmesini bildirir.

sırasında ekonomi politik bilgisinin yetimsiz olduğunu anladı ve anlar anlamaz ateşli ateşli ekonomi politik etüdlere girişti.

Evlenme; İnkılâpçı - yığıncı hız

1843 de, Marks çocukluk arkadaşı olan ve daha üniversetede okurken nişanlanmış bulunduğu Kreuznach Jenny von Westphalen ile evlendi. Karısı Prusyanın asil ve mürteci bir ailesindendi. Jenny von Vestphalen'in ağabiyisi en mürteci bir zamanda (1850 ilâ 1858) Prusya İç bakanı oldu. Marks, 1843 güzünde, Arnold Ruge (1802-1850) ile birlikte radikal bir mecmua çıkarmak üzere Parise gitti; bu Ruge, sol hegelci, 1825 den 1830 a değin hapis, 1848 den sonra mülteci ve 1866 dan 1870 e değin Bismarka partizan olmuş bir adamdır. Fakt, *Deutsche französische jahrebüchle: Fransız Alman yıllığı* adını alan bu mecmuanın yalnız 1c. fasikülü çıktı. Almanya da gizlice dağıtılmasındaki güçlükler ve Marksla Ruge arasında çıkan düşünce ayrılıkları yüzünden kapandı. Marks, bu mecmuada yazdığı makalelerde artık bize «her neki varsa hepsini amansızcasına tenkit etmeği» ve hele «silâhların tenkidini» vaiz eden, yığınlara ve prolataryaya ses veren bir inkılâpçı gibi gözükür.

Engels - Sosyolizm - Lig — Manifest

1844 eylülünde, Friedrich Engels birkaç gün için Parise gelir ve gelir gelmez Marksın sıkı fıkı dostu olur. Her ikisi de, o zaman Pariste kaynaşan ihtilâlet grupların yangınlı yaşayışına en hamarat kişiler olarak katıştılar.

(En başta gelen Prudon'un doktrini idi, ki Marx 1847 de çıkan *felsefenin yoksulluğu* eserile bu doktrini yerin dibine batırmıştı); Marksla Engels, çeşit çeşit küçük - burjuva doktrinlerine yayılım ateş açarak, inkılabcı *proletarya sosyalizmi* nin nazariye ve taktiğini, veya ilmi sosyalizmi (marksizmi) yoğurdular (bu 1844-1848 yıllarındaki Marksın eserlerine bakıla). 1845 de, prusya hükümetinin dileği üzerine Marks, tehlikeli bir ihtilâlcıdır diye, Paris'den kovuldu. Brüksele gitdi yerleşdi. 1847 ilkbaharında Marksla Engels *Komünistler Ligi* denilen gizli bir propağanda cemiyetine üye (âzâ) yazıldılar, ve bu Lig'in ilc. (Londra, ikinciteşrin 1847) kongrasında özenli ve değerli bir yer tuttular. Bu kogre onlara, 1848 şubatında neşredilen ünlü *Komünist Partisi Manifesti* nin kaleme alınmasını ısmarladı. Bu eser, yeni dünya kavrayışını, sosyal yaşayış alanına da yayılan önü sonunu tutar, neticeli *materyalizmi*, en geniş ve en derin tekâmül ilmi olarak anlatılan diyalektiği, yeni bir cemiyetin, yüksek sosyalizm cemiyetinin yaratıcısı olan proletaryanın sınıf dövüşü nazariyesini ve işçi sınıfının tarihi cihan inkılabcılığı rolünü dâhiyane bir apaçıklık ve dubduruluk ile açığ anlatır.

Marks pratik ihtilâlcı

1848 Şubat inkılâbı patlak verdiği zaman, Marks Belçikadan kapıdışı edildi. Tekrar Parise geldi. Mart inkılâbından sonra orayı da bırakıp Almanyaya döndü ve Kolonyada yerleşti. İşte, Marksın baş ya-

zıcısı olduğu *Yeni Rhenani Gazetesi* 1 haziran 1848 den 19 mayıs 1849 a değin orada çıkdı. Yeni nazariye, 1848-1849 daki inkılâbcı vakaların akışı, ve ondan sonra bütün acun ölkelerinin proletaryacı ve demokratik hareketleri ile doğruluğunu belli etti. Marks üstün gelen aksi-inkılâb tarafından ilkönce mahkemeye verildi, sonra Almanyadan kapı dışarı edildi (16 mayıs 1849). Gene Parise geldi, oradan da gene 13 haziran 1849 nümayişinden sonra kapı dışarı edildi, sonra Londraya geçerek orada son günlerinedek yaşadı.

Sürgünlük - Yoksulluk - Didişme - Nazariye

Bu sürgün yaşayışının şartları, Markala Engels arasındaki (1912 de basılan) mektübleşmenin pek özgülü olarak görterdiği gibi, haddan aşşın kertede» üzücü ve ezici idi. Marks ile ailesi yoksulluktan tam manasile kırılıyordu; eğer Engelsin bir teviye ve cant-yürekten yaptığı malî yardım olmasaydı, Marks yalnız *Sermaye* adlı eserini başaramamakla kalmıyacak, belki de çekinilmez bir suretde yoksulluktan düşüb ölecekti. Bundan başka, küçük-burjuva sosyalizminin, umumiyetle proletaryacı-olmayan sosyalizmin üstün duran doktrinleri ve akıntıları, Marksı, hiç durmaksızın, dinmiyen bir dövüş tutdurmağa bazan en kendinden geçiriçi en yersiz şahsî saldırılara girişmeğe zorluyordu (Herr Vogt). Mültecilerden uzakta duran Marks, bir sıra tarihi emekleri içinde, bilhassa ekonomi politik etüdüne kendisini vererekten, kendi materyalist nazariyesini yoğurdu.

Marks, Ökonomi politik ilmini, *Ökonomi politiğin tenkidine giriş* (1859) ile *Sermaye* (1c cild, 1867) adlı eserlerinde altüst etdi (ileride Marksın doktrini ne bakıla).

İnkılâplar - İlk Enternasyonal - Komün

50 yıllarının sonralarına doğru ve 60 yılları sırasında demokrasi hareketlerinin alevlenişi Marksı yeniden pratik çalışmağa çağırıldı. Ünlü birinci Enternasyonalın, *İşçilerin uluslar arası cemiyeti* nin Londrada kuruluşu 1864 (28 eylül) tarihinde olmuştur. Marks, İlk Enternasyonalın canı oldu, aynı suretle Enternasyonalın ilk çağırışının [Adresinogürâl) ve pek çok karar, bildiriş ve beyannamelerinin de yazıcısı gene Marks oldu. Marks, başka başka memleketlerin amele hareketlerini bir arada toplamağa uğraşaraktan proletaryacı - olmiyan, marksizimden - önceki ayrı ayrı sosyalizm biçimlerini (Mazzini, Prudon, Bakunin, ingiliz liberal tradünyonizmi, Almanyadaki sağa doğru lasalcı gidib - gelişleri, ve ilâh.) Aynı bir yola yönelmenin yoluna bakarakdan, bütün bu tarikatlarla mektebelerin nazariyelerini tepeliyerekden, başka başka memleketlerin proletarya dövüşleri için biricik bir taktik yarattı. Marksın 1871 de inkılâpçı olarak, *güre ve dövüş adamı* olarak, o kadar içine işlemiş, o denlü uygun ve yerinde, öyle parlak bir görüşle *Fransada sivil savaş* adlı kitabında ölçüp tarttığı Paris Komunası (1871) yıkıldıktan sonra; Enternasyonal içinde bakuninci [anarşist] lerin kıskırttdıkları ikilikten sonra, Enternasyonal Avrupada kalamadı.

İlk Enternasyonalın ve Marksın sönüşü

1872 Lâ Hey kongresinden sonra, Marks İnternasyonalın umumî Konseyini New Yorka kaldırdı. 1c. İnternasyonal tarihi vazifesini başarmış ve yerini yeni bir çağa bırakmışdır ki, bu çağda işçi kimdânışı bütün acun ölkelerinde sonsuzcasına daha *enli* ve daha hatırı sayılır bir açılışa kavuştu, o çağda her ulusal devlet temeli üzerinde, *yıgıncı* bir amele sosyalist partisi kuruldu.

İnternasyonal içinde durmaksızın saçtığı hamaratlık, daha da yaman uğraşmalara bağlı olan nazari emekleri üzerine binince, bunların verdiği yorgunluk, en sonunda Maaksın sağlığını ve sıhhatını şarsdı. Marks Ökonomi politiğin biçimini deyiştirme emeğinin ardını bırakmadı ve, bir sürü yeni vesikalar derliyerekten ve birçok dilleri (meselâ, rusçayı) etüd ederekten *Sermaye* eserini başarmağa çalışdı, amma hastalık *Sermaye* sini sonuna erdirmesine engel oldu.

2 Birincikânun 1881 de, karısı öldü: 14 mart 1883 de Marks, koltuğu içinde, mışıl mışıl son uykusuna daldı gitdi. Marks, karısı ve (hemen hemen aile üyesi sırasına geçmiş, olan) hizmetcileri Héléne Demuth ile birlikde Londrada Highgate mezarlığına gömüldü.

Marksın filozofik ve sosyal doktrini

Marksın görüş ve doktrinlerinin topuna birden *marksizm* denir. Marks XIXc. yüzyılın üç belli başlı düşünce akıntısını süreklileştirib başardı, bu üç cereyan insanlığın en ilerlemiş üç milletinden geliyordu: Klasik alman felsefesi, klâsik ingiliz ekonomi politiği ve alelumum fransız ihtilâl doktrinleriyle bağlı olarak fransız sosyalizmi. Marksın düşüncelerindeki göze çarpan mantık gücünü ve güreli derlitopluluğu Marksın muarızları bile teslim ederler; bu düşüncelerin topu birden modern materyalizmi, ve modern ilmî sosyalizmi, bütün medenî ölkelerdeki amele hareketinin nazariyesini ve programını meydana getirir; bu cihet bizi, marksizmin öz içini, yani, Marksın ekonomik doktrinini anlatmazdan önce, Marksın alelumum dünyayı kavrayışı üzerinde kısaca bir kalem denemesi yapmağa zorlad.

Marksizmin üç tamamlayıcı kısmı ve üç kaynağı [ndan ilki]

Sosyal ilimlerde bitaraflık yok

«Marksın doktrini bütün medenileşmiş dünyada

(gerk resmî gerek liberal) burjuva ilminin en büyük düşmanlığını ve en büyük kinini üzerine çekiyor: burjuva ilmi marksizmi bir çeşit «muzur tarikat» sayıyor. Burjuva ilminden başka türlü de beklenemezdi, çünkü sınıfların dövüşü üzerine temel atmış bir cemiyette «bitaraf» sosyal ilimler bulunamazdı. Liberal veya resmî her ilim, şu veya bu suretle, ücretli köleliği müdafaa eder; marksizm ise bu köleliğe karşı dinmez bir savaş açmıştır. Bir ücretli kölelik cemiyeti içinde bitaraf bir ilim istemek, sermayenin kazancı zararına amele ücretlerini arttırmanın gerekip gerekmediğini bilmek meselesinde fabrikacılardan bitaraf olmalarını dilemek kadar çocukça bir toyluktur.

«Fakat hepsi bu kadar değil. Felsefe ile sosyal ilmin tarihi tam bir durulukla isbat ediyor ki, marksizmde üniversal medeniyetin düpedüz inkişaf yolu dışarısına fıskırmış kapalı ve kaskatı bir doktrine veya bir «tarikatçılığa: sektarizme» benzer hiçbir yan yoktur. Bunun iyice aksine olarak, Marksın bütün dehası da tamam bu ileri insanlık düşüncesinin vaktiyle koymuş olduğu dâvâları halletmekten ibaret kaldı. Marksın doktrini, felsefenin, ekonomi politiğin ve sosyalizmin en büyük mümessillerinin doktrinlerinin düpe düz ve doğrudan doğruya süreklileştirilmesi, devam ettirilişi gibi doğdu.

Marksizm en yüksek düşünce âbidesidir

«Marksın doktrininin gücü ucsuz bucaksızdır. Çünkü Marksizm doğrudur haklıdır. Marks

doktrini tamam ve iyice düzenlidir; insanlara öyle tekmil bir dünya görüşü verir ki, bu görüş hiç bir burjuvaca zulmü müdafaa etmekle uzlaşmaz. Marksizm, XIX c. yüzyılda insanlığın alman felsefesinde, ingiliz ekonomi poliğir.de ve fransız sosyalizminde en iyi olarak yarattağı her şeyin tabii halefidir.

«Marksizmin aynı zamanda üç tamamlayıcı kısmı da olan bu üç kaynağı üzerinde duracağız.

Marksizm ve XVIIIc. asır felsefesi

«I. Materyalizm marksizmin felsefesidir. Avrupa'nın bütün asrihâzır tarihi esnasında ve hele, birikmiş Orta Çağ artıklarına karşı, fikirlerdeki ve müesseselerdeki derebeyliğe karşı kestirip attırıcı bir savaşın açıldığı Fransada XVIII c. yüzyılın sonunda materyalizm keskince mantıki neticeli, bütün tabiat ilimlerinin prensiplerine uygun, bâtil itikatlara, mürailiğe, vesaireye düşman biricik felsefe oldu. Bu yüzden demokrasi düşmanları materyalizmi «reddü cerh» etmeğe, itibardan düşürmeğe, iftirala boğmıya çabaladılar; daima şöylece veya böylece dinin korunmasına veya tutumuna varan muhtelif felsefeye idealizm biçimlerini müdafaa ettiler.

«Marksla Engels felsefeye materyalizmi kuvvetle müdafaa ettiler ve materyalizmden her sapıtmanın ne derin yanlışlıklara gömüldüğünü bir çok kereler gösterdiler. Marks ile Engelsin fikirleri en aydın ve en tafsilâtli olarak Engelsin: *Ludwig Feuerbach* ve *Anti - Düring* adlı eserlerinde anlatılmıştır - bu iki

eser - *Komünist Partisinin Manifesti* gibi - her şurlu işcinin başı ucunda duracak gözde kitaplarındandır.

Hegel + Föyerbah—Diyalektik materyalizm

«Fakat Marks XVIIIc. yüzyılın materyalizminde dayanıp kalmadı, felsefeyi daha ileriye itib yeddi. Materyalizmi klasik alman felsefesinin kazançları ile ve bahusus, bir yandan Föyerbah materyalizmine kapı açan, Hegel sistemi ile zenginleştirdi. Bu kazançların belli başlısı *Diyalektikdir*; diyalektik en tam, en derin ve darkafalılığı en saymaz bir tekâmül ilmi, maddeyi bize ardi arası kesilmez inkişafı içinde gösteren ilimdir. Tabiat ilimlerinin en son keşifleri - radyum, elektronlar, unsurların istihalesi - burjuva filozoflarının doktrinlerine ve eski çürümüş idealizme doğru «yeniden» yüzgeri edişlerine rağmen, bu keşifler, Marksın diyalektik materyalizmini en parlak güzelliği ve üstünlüğü ile, muhteşem bir surette teyit ettiler.

Cemiyetin ve Tarihin materyalizmi

Marks, Felsefeye materyalizmi, derinleştirerek ve inkişaf ettirerekden, tasonuna değin açıp ilette ve materyalizmi tabiat bilgisinden *insan cemiyelinin* bilgisine geçirip yaydı. Marksın *tarihi materyalizmi* ilmi düşüncenin en büyük fütühatı ve utkusu oldu. Ondan önce tarihin ve siyasetin kavranışında hüküm süren mahşerin ve gelişigüzelliğin yerine, şayanı hayret bir surette başarılmış, kotarılmış, derlidüzenleştirilmiş bir ilim geçti; bu ilim, soysal bir teşkilât biçiminden, istihsal güçlerinin büyümesi dolayısıyla, daha yüksek başka bir soysal biçimin nasıl

inkişaf edip çıktığını, - meselâ derebeylikten sermayedarlığın nasıl doğduğunu gösterir.

«Nasıl ki insan bilgileri insanın dileğine bağlı olmayarak mevcut bulunan tabiatı, yani inkışaf akışı içindeki maddeyi bir ayna içinde imişçesine aksettirip gösteriyorsa, tıpkı öylece *sosyal bilgiler* (yani felsefece, dince, politikaca, vesairece edinilmiş kanaatler ve doktrinler] dahi cemiyetin *ökonmik rejimini* bir ayna içinde imişçesine aksettirirler. Politik meseleler bir ekonomi temeli üzerinde, üstyapı olarak gelir kurulurlar. Meselâ, bu günkü Avrupa Devletlerindeki muhtelif politika biçimlerinin, nasıl, burjuvazinin proletarya üzerindeki hâkimiyetini kuvvetlendirmeğe yaradıklarını görüp anlıyoruz.

«Marksın felsefesi insanlığa ve hele işçi sınıfına kudretli bilgi âletleri veren başarılımış bir felsefece materyalizmdir.» [Marksizmin öiki ekonomi ve sosyalizm kaynakları sırasında görülecektir. *Marksizm Bibliyoteği*: No. VIe bakıla. H. K.]

Filozofik materyalizm

Marks - Föyerbah - Materyalizm

Marksın fikirleri 1844 - 1845 lerde erginleşir. Bu yıllardan beriye, Marks materyalist oldu, ve bilhassa L. Föyerbach'ın taraflısı oldu; Marksın Föyerbach'da, hatta daha sonraları bile, zaif bulduğu yanlar, ancak mantıkla materyalizm gnişliği bakımından gözükken kifayetsizlikti. Marks, «tarihte iz bırakan» Föyerbahın cihan tarihindeki değerini onun bilhassa Hegel ide-

alizmi ile iyiden iyiye kopuşmasında ve materyalizmi teyit ve berk edişinde bulur.

Filhakika Marks şöyle yazar;

«XVIIIc. yüzyılın fransız filozofisi ve bahusus «ingiliz ve fransız materyalizmleri yalnız mevcut «politik müesseselere karşı, mevcut dine ve ilâhiyete «karşı savaş açmakla kalmadı... «makûl bir felsefe» «ye karşı gelen «mübalâğalı bir spekülâsyon «(teak-kul)» anlamındaki her türlü metafizik ile de dövüştü» (*Oğuz Aile*).

Marks - Hegel - Diyalektik

«Hegele göre, diyordu Marks. hatta fikir adını «vererek, başlıbaşına bir süje kılığına sokduğu «düşünce, realitenin (olan bitenin) yaratıcısıdır... «Bana göre, fikirler âlemi insan ruhu içine göçmüş «ve orada ifade bulmuş maddeler aleminden başka «bir şey deyildir» (*Sermaye*).

Marksın bu materyalist felsefesi ile biteviye mütabık olan F. Engels, elyazısı halinde iken Marksın okumuş bulunduğu *Anti - Düring* eserinde bu felsefeyi izah ederken, şöyle yazar:

«... bütün varlığın birliği varoluşundan ibaret «deyildir... bütün-varlığın gerçek birliği maddeliğinden «ibaretdir ve bu maddelik... tabiat ilimleriyle felsefe «fenin uzun ve emekli bir tekâmülü ile ıspat edilmişdir... *Hareket maddenin mevcut oluş tarzı, var oluş suretidir.* Hiç bir vakıt hiç bir yanda hareket «siz madde olmamıştır ve olamaz... Hareketsiz «madde maddesiz hareket kadar anlaşılmaz kahr...»

«Fakat, bunun üzerine insan, düşünce ve şuur nedir «ve nereden gelir diye kendi kendisine sorarsa, düşün- «ce ile şuurun insan beyninin mahsulleri oldukları ve «bizzat insanın bir tabiat mahsulü bulunduğu, içinde «bulandığı vasatda ve o vasatla birlikte insanın da «inkişaf etiği neticesine varılır ve o zaman «kendiliğinden anlaşılırki, en son tablilde insan «beynin mahsulleri de gene tabiat mahsulleridir- «ler ve beyin mahsulleri tabiatla nifak halinde değil «vifak halinde bulunurlar.. Hegel idealist idi, yani, «ona göre kafasındaki fikirler dışarıda var olan, «gerçek hadise ve nesnelere bir kopyası değildi «[Engels, asıl yazısında; *Abbilder* (suret), bazan da «istinsah» *Abklatsch* der], belki tersine, nesnelere «ile nesnelere geçirdikleri tekâmüldür ki. Hegele «kalırsa, Fikir'in gerçekleşmiş hayallerinden başka «bir şey deyildirler, ve bu Fikir daha evvelce, artık «ne bileyim nerede, varlık âleminin mevcudiyetinden «önce mevcuttur.»

Varlık düşüncenin anasıdır

Engels'in *Ludwig Feuerbach* adlı bir kitabı var, ki onda Föyerbahın felsefesi hakkındaki kendisinin ve Marksın fikirlerini anlatır. Ancak Hegel, Föyerbah ve tarihin maddeci kavranışı üzerinde Marksla birlikte (1844-1845 de) yazdıkları eski elyazısını tekrar okudukdan sonra basılmıya verdiği bu kitabında, Engels der ki:

«Her felsefenin ve bahusus her yeni felsefenin «temelli meselesi, düşünce ile varlık arasındaki mü- «nasebetler meselesidir... İlkönceki unsur, en eski

«eleman nedir?.. Bu sorguya verdikleri cevaba göre «filozoflar iki ayrı ordugâha bölünürlerdi: tabiate «bakarak ruh daha önce gelir diyen ve, bu yüzden «her ne çeşidde olursa olsun dünyanın, madde acı- «nunun yaratılmış bir nesne idüğünü kabul edenler.. «idealizm ordugâhını kurarlardı. Ötekileri, tabiatı «ilkönce gelmiş eleman sayanlar, çeşit çeşit mater- «yalist okulalarına girerlerdi» (Fr. Engels: *Ludwig Föyerbah ve klasik felsefenin sonu.*)

Mürteci felsefeler

(Felsefe bakımından) materyalizm ile idealizmin başka herhangi bir türlü kavranışı karışıklıktan baş- ka bir şey çıkarmaz. Marks, yalnız, daima şu veya bu suretle dine bağlı kalan idealizmi deyil, fakat bahusus bu günlerde ortaklığa pek yayılmış bulu- nan, Hume ile Kantın bakımını. anyostisizmi, kritisiz- mi, pozitvizmi de, her ne kılıkta ortaya çıkarlarsa çıkınsınlar hepsini, kategorikman yanına uğratmadı; çünkü bu son çeşidde bir felsefeyi «mürteci» buldu, idealizme verilmiş bir imtiyaz, ve, «pratikte, mater- yalizmi, bir yandan herkesin önünde inkâr ederken, ötede gizli kapaklı olarak bir kabul ediş» (Fr. Eng: *Ludwig Feuerbach*) gibi saydı. Bu hususda, Marks- la Engelsin yukarıda anılan eserlerinden maida, Marksın Engelse 12 ikincikânun 1866 da gönderdiği mektübe bakıla; Hüksley «son yıllarda olduğundan daha materyalist» gözüdür ve «düşündüğümüz zaman, asla materyalizmiden ayrılamadığımızı» bildirir; Marks aynı zamanda Hüksleyi anyostisizme ve Hume na-

zariyesine doğru bir «gizli kapıcık» açmakla itham eder.

Hürriyet zaruretin şura geçişidir

Marksın hürriyetle zaruret arasındaki münasebete dair olan kanaatını unutmamak özenlidir: «Hürriyet zarureti anlamaktan ibarettir. Zaruret *ancak anlaşılmaz kaldıkça kör* (bir zaruret) dir.» (*Anti-Düring*). Bu, tabiatı güden kanunların tanınması, zaruretin diyalektik bir surette hürriyet biçimine geçişinin tanınmasıdır (zaruretin hürriyet biçimine geçişi, tıpkı kavranılmış deyil belki kavranılabilir olan «bizatihi şey: nesnenin kendisi»nin «nesnelerin özü»nden «hadise»ye geçer gemez «bizim için nesne» haline girişi gibidir).

Sapık materyalizmler

Föyerbahın ki (ve hele Büchner - Vogt - Moles chotların «bayağı» materyalizmi) de birlikde olmak üzere bütün «eski» materyalizmin öz yanlışlığı, Marksla Engelse göre, şu noktalardadır: 1. «özbeöz mekanik» olmak [olan biteni makinevari anlamak], çünkü en son kimya ve biyoloji (ve, bugüne bugün, şunu da ilâve etmek uygun düşer: ıstıfa kanunu) ilerleyişlerini hesaba katmazdı; 2 ne tarihe ne de diyalektiğe uymayı (bilâkis, diyalektiğe zıd yönde metafizik oluş) ve tekâmül bakımını ne mantıkî - neticelicesine ne de üniveselcesine her şeye tatbik edemeyiş; 3. «İnsanın özü»nü (tarihin elle tutulurcasına, muşahhas bir surette bellileştirildiği) bir «sosyal münasebetler topu» gibi görecekte yerde «mücerret», olarak kavramak; böylece «eski» materyalizm, varlık âlemini «tefsir» etmekten başka bir şey yapmıyordu; o ise

ki mevzubahis olan o alemi «deyiştirmek» di; başka deyimle, eski materyalizm «*pratik inkılabci hamaratlı*»ın çapını ve değerini kavrayamıyordu.

Diyalektik

Hegeli ayakları üstüne kaldırış

Marksla Engels Hegel Diyalektiğini en geniş, en doğurucu, en derin bir inkişaf doktrini, klasik alman felsefesinin en büyük bir kazancı sayarlar. İnkişaf prensibi ile tekâmül hakkında söylenmiş diyalektikden başka her formül onlara dar, yoksul, tabiatte ve cemiyette (bazan sıçramalar, katastroflar, devrimlerle göze çarpan) tekâmülün gerçek gidişini sakatlayan, baltalayan düstürlar gibi gözükür.

«Şuurlu diyalektiği, tabiatın ve tarihin materyalistçe kavranılışı adlı doktrinimiz içine alarakdan, «Alman idealist felsefesinden sıyrılıb kurtaran, şübhesiz hemen hemen yalnız Marksla ben olduk. Tabiat diyalektiğinin mihenk ve deneme taşıdır. Ve şurasını söylemek gerektir ki, modern tabiat ilimleri «bu deneme için fevkalâde zengin ve bol, yığını «daima artan malzemeler sunar [bu, radyum, elektronerlar, unsurların istihalesi, vs keşfedilmezden önce yazılmıştı. L.] ve bu yığın yığın malzemeler «su götürmezcesine ispat ederler ki, tabiat metafizikçe deyil diyalektikçe işler.» (*Anti Düring*).

Varlık hareket ve deyiştirir

Engels yazar: «Büyük temelli teze göre varlık «âlemi bir donakalmış nesnelere kompleksi deyil, «belki bir processüs, bir gidiş bir oluş - yokoluş

«kompleksi sayılmalıdır, ki, bu gidiş kompleksinde, «görünüşde durgun, mustakar gibi gelen nesnelere, «tıpkı beynimiz içinde bıraktıkları zihin parıltıları, «yani fikirler gibi, ardi arası kesilmez bir sıra bir «birini kovalıyan konakları baştan başa geçer dururlar..., böyle söyleyen büyük temelli tez, bahu- «sus Hegelden beri umumî şuura o denli derinden «derine işlediki, tezin bu şekline karşı çıkacak mu- «rız hemen hemen kalmadı. Şurası doğru ki, bu te- «melli tezi nazariyede kabul etmek başka şey, ve «etüd edilen bütün alanlara, perakende realiteye, «ayrı ayrı olan her bitene tatbik etmek başka şey- «dir». «[Diyalektik felsefe] nin önünde nihai, bitirim, «mutlak, oğuz ve mukaddes olan hiç bir şey yok- «dur; o her şeyin geçmişini ve her şeye geçmişini «gösterir; ve onun için ardiarası kesilmez oluş- yo- «koluşdan, tekevün ve geçişten, sonsuzcasına yu- «kariya - çıkış gidişinden başka hiç bir şey mevcut «değildir; ve diyalektik felsefenin kendisi de, bu «oluş yokoluşun, geçişin, çıkış ve gidişin beynimiz «içine vurmuş parıltısından başka bir şey deyildir.» (Ludvig Feuerbach).

Düşünce ve bilgi varlıktan doğar

Demek, Marks'a göre, diyalektik «dışarı aleminin olduğu kadar insan düşüncesinin de umumî hareket kanunlarının ilmidir.»

İşte Hegel felsefesinin bu devrimi görünüşüdür ki Marks kabul etti ve inkişaf ettirdi. Diyalektik maddecilik «ilimlerin yukarısında yerleşmiş bir fel-

sefeyi artık ne yapsındı... Bütün eski felsefeden, arta kalan ve kendi varlığını muhafaza eden şey, — düşüncenin nazariyesi ile kanunları, formel mantık ile diyalektikdir.» (Anti Düring) Hegel'in diyalektiği kavrayışında olduğu gibi, Marksın kavrayışındaki diyalektiğin de içinde, bugün bilgi nazariyesi veya gnoséologie adı verilen şey bulunur; ki bu bilgi nazariyesi de aynı ile tarihî bakımdan, bilginin nereden çıktığını, nasıl inkişaf ettiğini, bilgisizlikden bilgiye geçişi mütalea ederekden ve umumileştirerekden yer tutmalıdır.

Diyalektik materyalizmin vasıfları

Zamanımızda, inkişaf fikri, tekâmül fikri sosyal suurun hemen tekâmülüne içine işledi, ama Hegel felsefesi yolundan başka bir yolla işledi. Bununla beraber, Hegele yaslanarakdan Marksla Engelsin düstürleştirdikleri biçimdeki tekâmül fikri, ortalıkda dolaşan tekâmül fikrinden çok daha geniş, içce, muhtevaca çok daha zengindir. Kullanıla gelen doktrinden çok daha zengin olan bu marks doktrinindeki diyalektiğin bir kaç göze çarpan karakteri şunlardır: vaktiyle tanınmış merhaleleri göz önünde canlandırır görünen, ama başka bir biçimde, daha yüksek bir kerte de canlandırır görünen bir inkişaf («inkârın inkârı»), düz çizgi halinde deyil de adeta halezonî çizgi halinde giden bir inkişaf, aksaya aksuya, katastroflar, kıyametler, ihtilâller, «ilerleyici gidiş içinde kopu kopu vermeler,, yapa yapa olan bir inkişaf, kemmiyetin keyfiyet haline geçişi, iç

ıztırarların inkişaf biçimine girişi, bu inkişafın, belli bir hadisenin sınırları içinde veya belli bir cemiyetin göbeğinde, bir cisim üzerine tesir eden birbirinden ayrı kuvvet ve temayüllerin çatışmaları ve çarpışmaları ile kışkırtılmış olması, bir tek ve aynı hadisenin *bütün* görünüşleri arasında çözülmek nedir bilmez, sıkı bir bağlılığın ve karşılıklı — tabiiyetin bulunması. (Ma^ı-sın 8 ikincikânun 1867 de Engelse yazdığı mektuba bakıla, orada Marks, materyalist diyalektikle karıştırmanın saçma olacağını söylediği Steln nazariyesinin «kat'i üçfusluluk» larile alay eder.)

Tarihin maddeci kavranışı

Tabiat + Cemiyet ilimleki birleşir

Marks, eski materyalizmin mantıksızlığını ve yarımyamalak oluşunu şuurla anladığı için “cemiyet ilmini, yani tarihî ve felsefî denilen ilimlerin topunu birden, materyalist temelle uygun düşürmek, ve materyalizme dayanarak cemiyet ilmini yeni başdan kurmak» [Ludvig Feuerbach] gerektiği kanaatine gelmişti. Eğer, umumiyetle materyalizm şuuru mevcudiyetle izah ediyor, düşüncenin sebebini varlıkta buluyor, ve varlığın sebebini düşüncede bulmuyorsa, aynı materyalizm insanlığın sosyal yaşayışına tatbik edilince, orada da *sosyal* şuurun *sosyal* varlıkta izahını bulmasını elbet ister. Marks der ki:

«Teknoloji (zanaatlar ve aygıtlar ilmi), insanın «tabiat karşısındaki hamartlığının, insan yaşayışını «doğrudan doğruya istihsal edişdeki gidişin, ve

«dolayısıyla de, bu istihsal edişten fıskırıp çıkan «yaşama şartları ile zihin mefhumlarının, düşüncelerin sebeplerini açığa vurdurur.»

Tarihin gidişini ekonomi tayin eder

Marks, *Ekonomi Politığın tenkidine sokuluş* adlı eserinin ön sözünde, insan cemiyeti ile tarihine tatbik edilmiş materyalizmin temelli tezlerini tam bir düstur halinde şöylece verir, anlatır:

«İnsanlar, yaşamak için sosyal istihsalde bulunurlarken, birbirleriyle belli, zarurî, iradelerine bağlı olmıyan bir takım münasebetlere, istihsal münasebetlerine girişirler; bu istihsal münasebetleri insanların maddî istihsal güçlerinin belli bir inkişaf kertesine karşılık ve uygun düşer. Bu istihsal «münasebetlerinin topu birden cemiyetin ekonomik yapısını, gerçek temelini teşkil ederler, ki bu temel üzerinde hukukî ve politik bir üstyapı yükselir, «gene o temele uygun olarak ta belli sosyal şuur biçimleri karşılık gelir. Maddî yaşayışın istihsal tarzı sosyal, politik yaşayışın ve umumiyetle manevî hayatın gidişini şartlandırır. Gerçek olan biteni, realiteyi insanların şuuru tayin etmez, bilâkis, insanların «şuurunu sosyal olan biten (içtimaî realite) tayin eder. İstihsal güçleri herhangi bir inkişaf kertesine «geldiler mi idi, o zamana değin içlerinde inkişaf ettikleri mevcut istihsal münasebetleri ile, yahut «istihsal münasebetlerinin hukukça deyimlendirilmesi olan, mülkiyet münasebetleriyle çatışırlar, Bir zamanlar istihsal güçlerini inkişaf ettirici biçimlerde

«olan bu müasebetler, şimdi o güçlere engel olmağa «başlarlar. Derken sosyal bir devrim, bir içtimâî «inkilâp çağıdır açılır. Ekonomi temelinde olan de- «yişiklik, az çok yavaşlık veya çabuklukla, bütün «o yüce üst yapının altını üstüne getirir. Bu gibi «altüstlükler gözönüne getirildi miydi, daima - fizik «ve tabiat ilimlerinin yardımı ile sadikane ölçülüp «biçilmesi gerek olan - ekonomik istihâl şartlarının «maddî altüstlükleri ile hukukî, polotik, dinî, artis- «tik veya felsefî biçimleri, sözün k'ırası, insanların «o çatışmayı [istihâl güçleri ile münasebetleri ara- «sındaki ihtilâfı] şuurlarına geçirdikleri ve sonuna «kadar yedip götürdükleri ideoloji biçimlerini bir «birinden ayırdetmek mühim ve özenli olur. Nasıki «bir adamın ne kıratında olduğu o adamın kendi ken- «disi hakkında beslediği fikirlerle ölçülmezse, tıpkı «öylece bir böyle altüstlük çağının ne olduğu da o «çağın kendi kendisi hakkında edinmiş olduğu düşün- «celerle kestirilemez, bilâkis bu edinilmiş düşünceleri «ve şuru o çağdaki maddî yaşayışın tezatları, çatış- «maları ile, sosyal istihâl güçleri ile istihâl münâ- «sebetleri arasındaki ihtilâf ile izah etmek gerektir. «Ana çizgilerinde taslaklaştırılacak olurlarsa görü- «lür ki, asyaî, antika, derebey ve modern burjuva «istihâl modaları, bir o kadar sosyal ekonomi bi- «çimleşmelerinin ilerileye gelmiş çağları diye «gösterilebilirler,,. (Marksın 7 temmuz 1866 tarihile «Engels'e yazdığı mektupdaki kısa formüle bakıla:

«İstihâl vasıtalarınınca bellileştirilmiş iş teşkilâtı hak- «kındaki nazariyemiz».)

Sapık tarih felsefeleri ve marksizm

Tarihin materyalistçe kavranışı, yahut daha doğrusu, materyalizmin mantikî ve varımlı bir surette sosyal hadiseler alanına götürülüp yayılması, ondan önceki tarih nazariyelerinde görülen iki öze ait yanlışlı- «ğı bertaraf etti, çıkarıp attı. Evvelâ, ondan önceki tarih nazariyeleri insanların tarihteki faaliyetlerinin tutsalar tutsalar en çok ancak ideolojik sâiklerini, fikirce esbabî mucibelerini gözönünde tutuyorlar, bu saikleri ve esbabî mucibeleri neyin doğurduğunu araştırmıyor, sosyal münasebetler sisteminin inkişafını güden objektif, elle tutulur kanunları kavramıyor ve bu münasebetlerin köklerini maddî istihâlin inkişaf kertesinde aramıyordular. Saniyen, ondan önceki nazariyeler halk *yığın*larının yaptığı tesiri bütün bütüne ihmal ediyorlardı. Halbuki tarihci ma- teryalizm, ilk defa olarak, kitlelerin yaşayışındaki sosyal şartları ve bu şartların uğradıkları değişikliği ilmî bir keskinlik ve açıklıkla mütalea etmek imkânını verdi. Marksdan önce «sosyoloji» ile tarihşi- naslık, yallah yallah, sırf tesadüfcüklerin yardımı ile derlenmiş, ham vakıaları birikdirmekle kalmışdı, Marksizm ise zıt temeyyüllerin *topunu birden* göz- den geçirdi, bu ziddiyetlerin muhtelif cemiyet *sınıf*- larını iyice belli istihâl ve yaşayış şartlarından ileri geldiklerini gösrerdi, bir takım «müdür» fikirler seçmek veya bunları tefsir etmek hususunda göste-

rilen sübjektivizmi, gelişi güzel, keyfi davranışları bir yana attı, bütün başka başka temayüllerin ve bütün fikirlerin *orişin* lerini *köklerini*, bilâistisna, maddî istihşâl güçlerinin ahvalinde bularak açığa çıkardı; böylelikle de sosyal ve ekonomik teşekküllerin doğuş, inkişaf ediş ve çöküşlerindeki gidişin bütün genişliğince ve derinden derine mütalea edilmesine yol açtı. İnsanların kendi tarihlerini yapan sanatkârlar gene insanlardır, amma bu insanların ve daha doğrusu insan yığınlarının saikleri ne suretle belli olur, onları iten güç neden icabeder? Fikir ihtilâflarının ve zıt emellerin sebebi nedir? İnsan cemiyetlerinin kitlesi içindeki bu ihtilâfların topu birden neyi temsil eder? insanın tarihteki bütün faaliyeti maddî hayatın istihşali üzerine temel attığına göre bu maddî istihşalin objektif şartları nelerdir? Bu şartların inkişaf kanunu nedir? Marks dikkatini bütün bu davaların üzerine yürüttü ve tarihin ilimce ne yolda mütalea edileceğini çizdi ve tarihi, akılları durduracak kadar bol çeşitli görünüşlerine ve bütün tezatlarına rağmen, bir takım kanunlarla güldüler biricik bir gidiş olarak ele aldı.

Sınıf dövüşü

Sosyal çatışmaların kanunları vardır

Herkes bilir ki, Tarihdeki her cemiyette, bazı kimselerin dilekleri başkalarınıninkilerle çatışır, sosyal yaşayış çatışmalarla doludur, tarih bize kavimlerle cemiyetler arasındaki dövüşü, ve bunun gibi de kavimlerle cemiyetlerin içindeki dövüşü ifşa eder, bundan

başka aynı tarih bize, birbirini kovalıyan inkişaf ve irtica savaş ve barış, durgunluk ve çabuk inkişaf ediş yahut çöküp yıkılış devreleri gösterir. Marksizm, bu düpedüz mahşerin ve bu dehlizin içinde kanunların mevcut bulunduğunu keşfettiren yol gösterici ipi: sınıf dövüşü nazariyesini elimize verir. Yalnız bir cemiyetin bütün âzalarının ve bütün bir cemiyet grubunun dileklerini mecmu heyetile mütalea etmek, o deliklerin neticesini ilmî bir keskinlik ve açıklıkla tayin ve tarif etmeğe elverir. O ise ki, birbirine zıt dilekler, yazılı tarihteki her cemiyetin yapısı içinde bulunan *sınıfların* durum ve yaşama şartları arasındaki farklardan doğarlar. Marks, *Komünist Partisinin Manifesti* nde şöyle yazar:

Yazılı tarihte Baş kanun: Sınıf dönüşü

«Zamanımıza gelinceydek her cemiyetin «tarihi «[daha sonra Engel ilâve eder: iptidai komunanın «tarihi müstesna], sınıf savaşları tarihinden başka «bir şey olmadı.

«Hür insan ve köle, patrisyen ve «plebyen, ağa «ve toprakbent köylü, usta ve kalfa, bir sözle zalim «ve mazlum, ezen ve ezilen, bir teviye çatışarak, «ardı sırası kesilmez bir savaş tuturdular, «bazan «üstü kapalı, bazan açık, öyle bir savaş ki, daima «ya inkişâbı bir devrimle tek mil cemiyetin kılık «deyişirmesi, ya dövüşen iki sınıfın da yıkılıp «gitmesi ile bitiyordu...

«Modern burjuva cemiyeti, derebey «cemiyetinin «yıkılıkları üzerinde yükseldi, amma sınıf çatışma- «larını oratadan kaldırmadı. Burjuva rejimi eski

«sınıfların yerine yenilerini, yani eziş şartlarını, yeni «dövüş biçimlerini geçirmekten başka bir şey «yaktı.»

«Bununla beraber, zamanımızın, burjuvazi za-
«manının kendisini öteki zamanlardan ayırd eden
«karakteri, sınıf çatışmalarını basitleştirmiş, sadeleş-
«tirmiş. olmasındadır. Cemiyet gittikçe daha ziya-
«de iki zıt ordugâha, doğrudan doğruya birbirine
«düşman iki büyük sınıfa bölünür: bir yanda bur-
«juvazi, (sermayeci sınıfı), öbür yanda proletarya
(işçi sınıfı).»

Fransız Ulu İnkılâbındanberi, Avrupa tarihi, bir çok memleketlerde, hususî bir besbellilikle vukuatın hakikî sebeplerini açığa vurdurdu. Fransada daha Restorasyon devrinde bir hayli tarihçilerin (Thierry, Guizot, Mignet, Thiers) meydana çıktıkları görüldü ki, bunlar, vukuatı umumleştirirlerken, bütün Fransız tarihini açacak anahtarın sınıf dövüşünden baş bir şey olmadığını teslim etmekten kendilerini alakoya-
madılar. Modern zaman dediğimiz devir, burjuvazinin tam zafer devri, temsili müesseseler genişlemiş (veya ünüversel) zengin fakir herkesin rey verme devri, kitlelerin içinde işliyen ucuz günlük matbuat devri, güçlü güreli amele ve patron cemiyetleri, ve-
saire devri, daha da besbelli olarak gösterdi ki (her ne kadar bazan tekyanlı, «müsalemetçi «meşrutiyetçi» bir biçimde de olsa) sınıf dövüşü vukuatın motorudur. Marksın *Komünist Manifesti*

inden aldığımız aşağıki fıkrası, onun modern cemiyet içinde her sınıfın vaziyetini objektif olarak, ve bu sınıfın inkişaf şartlarının tahlili ile birlikte tahlil edecek olan sosyolojiye ne gibi zaruretler dayadığını bize gösterir:

İnkılapta baş sınıf: Proletarya

«Bu gün bu saat burjuvazi ile yüz göze gelen «bütün sınıflar içinde, yalnız proletarya, yalnız işçi «sınıfı hakikaten inkılâbcdır. Öteki sınıflar büyük «senayi ilerledikçe çökerler, eriyib yok olurlar; işçi sınıfı «ise, bilâkis, büyük senayiin en özgülü mahsulüdür.

«Orta sınıflar, küçük fabrikacılar, perakendeciler, «esnaflar, köylüler, burjuvazi ile çarpışırılar çünkü «burjuvazi onların orta sınıf olarak mevcut kalmala-
rı için bir tehlikedir. Demek onlar inkılâbı deyil, «belki muhafazakârdırlar; bir az daha gidilse, mür-
«tecedirler; isterler ki tarih çarklarını gerisin geriye «döndürsün. Eğer inkılâbı gibi hareket ediyorlar «ise, bu onların bir gün gelib işçi sınıfı içine düşe-
«riler diye korktuklarından; o zaman bunlar şimdi-
«teki menfaatlerini değil gelecekteki menfaatlerini mü-
«dafaa ederler; kendi bakımlarını bırakıp işçi sınıfı-
«nın, proletaryanın bakımından yana çıkarlar.»

Bir sıra tarihî mesaisi içinde, Mark, materyalist-
«çe tarih yazıcılığının parlak misallerini, her hususî
«sınıfın ve bazan bir sınıf içerisindeki muhtelif ma-
«kule ve tabakaların tahlilini yaptı, göze batarcasına
«bir besbellilik kertesinde niçin ve nasıl «her sınıf
«dövüşünün bir politika dövüşü olduğunu» gösterdi.

Şu zikrede geldiğimiz fıkra, her tarihi tekâmülün hasılasını aydınlığa çıkarmak maksadile, Marksın tahlil ettiği sosyal münasebetler ağı ile bir sınıftan ötekisine, geçmişden heleceğe *geçiş* kertelerinin ne denli karışık olduğunu bize açık açık gösterir.

Marks nazariyesi en derin, en mutlak ve en tafsilâtli teyid ve tatbik edilmesini Marksın ekono mi doktrininde bulur. [Marksızmin ekonomi, sosyalizm ve taktik kısımları, *Marksizm kütüphanesi* nin No. IV ündedir.]

Karşılıklar

Felsefe: Mânası: Usseverlik. Felsefe ne ile uğraşır? Şu üç şeyle :

1 — Her ilimde bulunup ta hiç bir ilme *has* olmıyan *evumunî* meseleleri araştıdır: Varlık nedir, hakikat nedir, madde, ruh nedir?.. gibi. Her ilim varlığın bir köşesini, felsefe tapunu birden arar);

2 — Bu araştırmalardan bir takım prensipler çıkarır: mesela, bilgi nereden gelir? sosyal psikolojiden; Sosyal psikoloji? Sınıf münasebetlerinden; Sınıflar? Ekonomi ve teknikden, ve ilk. gibi;

3 — Bu prensiplerle ilimlere düzenler verir, yeni araştıırma yolları açar.

Obje — *Süje* insan için varlık iki kılıkta gözükür:

A — Bir insanın kendisi, "Ben,,i, (İnsan düşünce), bu na: *süje* [düşünen kimesne] diyoruz;

B — Bir de «Ben» başka yani insan düşünce dışın da sayılan (bilhassa varlık) var ona da: *Obje* [düşünülen nesne] adını veriyoruz. *Obje*

(varlık) mi önce gelib süjeyi yapmış, yoksa süje (düşünce) mi önce gelib objeyi yapmış? Bu mesele felsefenin baş meselesidir?

Objektif: düşünülen nesmeye göre.

Sübjektif: düşünen kimselere göre.

Monizm — *Düalizm*:

1 — Bazı [sınıflı cemiyetin üstün] felsefeleri obje ile süjeyi *iki* ayrı *cevher* sayarlar: bunlara *Düalizm* [ikicilik] denilir;

2 — Gerçekde ise obje ile suje *bir* tek varlığın *bize* göre *iki* görünüşüdür.

Düşünülen nesne insanın "Ben,,i olduğu zaman "düşünen kimesne,,de bir objedir. *Obje* ile *süje* aynı özden gelir diyen felsefeye *monizm* [bircilik] denilir. *Monizm* de *iki* çeşiddir.

1- *Objeyi* (varlığı) yaratan *süje* (düşünce)dir diyen idealist monizim: «*vahdaniyetçilik*», «*pan-teizm*,, gibi; 2- Yarattılan ve yaratan yok, *süje* (düşünce) de objenin (varlığın) bir *mahsusî* biçimidir diyen: *Materyalist*

monizmdir. (Her materyalist monizm marksizm olamaz, ama marksizm bir materyalist monizmdir).

Metafizik: (fizikten sonra: Aristonun ilk sebepleri arayışı). Fizik ötesinde, tabiat bilimlerini hiçe sayan, *sırf spekülasyon* [kuru akıl, tecrübe dışında nazariye] üzerine yaslanılır sanan bir bilgi kuruntulanmak. Varlığı deyişmeyen *mutlak* bir nesne sanmak ve öylece: "hiç bir şey olmaksızın her şey olan varlık,, ı aramak: en sonunda Tanrıya kapaklanmak. (Bütün idealist felsefenin *ideali* budur.)

Materyalizm - idealizm: Felsefe başlıca iki *zıt* ordugâha bölünür: 1- *materyalizm* süje objeden, düşünce varlıktan ruh maddeden gelir; ruhu ve düşünceyi *belli* eden maddî varlıktır, der. *Materyalizm* inkişaf halinde olan bir cemiyetin veya inkilâpçı bir sınıfın *İnkilâpçı felsefesi* dir. (İsadan beş altı yüzyıl önce Yunan medeniyeti doğarken; XVIII. yüzyıllarda Avrupa burjuvazisi inkilâba hazırlanırken felsefe materyalistdi.)

2- *İdealizm:* materyalizmin tersi: varlığı düşünce doğurur, maddeyi Ruh yaratır, der

İdealizm çöken bir sosyal düzenin eziş veya ölüş halindeki bir sınıfın *mürteci felsefesidir*. (İsadan üç dört yüz yıl önce yunan medeniyeti batarken çıkan *sofizm*, ahlâk felsefesi; XXc. yüzyıl başında sermayedarlık düzeni çürüyüp dağılırken görülen kaşarlı idealizm çeşitleri, Dürkhaymçılıklar, Bergsonizm, ilh. gibi)

§ Mürteci felsefeler. İnsan bilgisinin zayıf noktaları üzerine tünemiş düşünce baykuşları.

Anyostisizm [Lailmîlik Bilmemcilik]: Bilgimiz: izafi, mütenahî ve eksiktir. Bununla: mutlak, namütenahi ve tam olanı [Tanrıyı! Ruhur!] kavriyamayız. İlmin vardığı yerde şimdidek maddeden başkasını bulamadık; ama, bunda aldanıp aldanmadığımızı, maddenin ötesinde bir ruhun bulunmadığını bilmiyoruz.. der. Anyostizim "materyalizmin beşiği,, olan *İngilterede*, burjuvazi inkilâbını bitirince doğdu. Huxley (1825-1895) gibi natüralistler, Spencer (1802-913) gibi filozoflar ele başlarıdır. Engels bunlara «*Korkak materyalistler*» der. Çünkü, her günkü yaşama ve araştırmalarında materyalistçe davrandıkları

halde, üstün sınıflardan eldiklerini manâ hatırı için, idealizme açık kapı bırakırlar: "Bilmeyiz ama, bir Tanrı var,, derler!

Pozitivizm: Anyostizim in fransızcası. Fransada; XIXc. yüzyıl başında, amele hareketleri sarpa sararken Auguste comte (1801-881) tarafından sis demleştirildi. Laitré(1801-1881) ve Spencerce işlenir]. Pozitivizme göre, in san olan bitenleri vehadiesenin kanunlarını bilir, ama "sebeb,,lerini kavriyamayız. Hadi seler ve kanunları dışında bir *mutlak sebeb* vermiş gibi!

Kant - kritisizmi: Almanya'daki anyostizim mostrasi, Emanüel Kant, önce: maddeyi yaratan bir Ruh ve Tanrı, metafizikle ispat edilemezden (*Sırf aklın tenkidî*); sonra — bu işe oda hizmetçisi ağladı diye —, ahlâk için bir Tanrı uydurmağa kalkışır (*pratik aklın tenkidî*). Bu uğurda, varlığı Ben ve Acun, Zaman ve mekân diye iki «makule,, ye parçalar; Ruh da madde de ispat edilemez neticesine varır. O zaman, "Ben,, ile "Acun,,u birleştirmek için — alelusul — bir "Tanrı,, çağız da o kotarı verir.

Leptisizm [işkilcilik]: Anyostizim "İlksebebi,, bilmiyorum diyorsa, septisizim: hiç bir

şeycikleri bilmem demeğe getirir: Ne hakikat, ne bir şeyin doğruluğu bilinmez; öyle ise objektif bir ilim de kur ulamaz! Metafizik — Hakikat — İlim — üç büyük yalandır. (İster inan ister inanma!]

Hume Fenomenist (hadise-ci) ingiliz filozofu ona; göre: bize doğruyu ancak tecrübe verir. Tecrübe ise bir vicdan ve şuur hadisesidir: Demek cevher yoktur. Ruh ve beden hadiselerin meydana getirdikleri bir kavrayışdır. Hadiselerse boyuna değişirler: demek kanunlar görünüştürler. Şimdiden başka hiç bir şeyden emin olamayız: yarını bilmem? ve ilh.

§ *İnkilâpçı felsefe:*

Diyalettik (İnkilâbî tekâmül felsefesi): Her hadise bir *sentez* (terkip) dir. Bir sentezin doğması için birbirine zıt iki başka hadise yani *tez* (iddia) ile *antitez* (karşılık iddia) gerekir. Tezle antitez çarpışır. Bu çarpışma bir hadde kadar *birikib* kıızıştıktan sonra bir *kıyametdir* kopar ve yeni bir hadiseye (senteze) *atlanılır*. Sentez ne teze, ne antiteze ben zemez: onlardan bambaşkadır. Her doğan sen'ez hadise gene durmadığından, başka bir had-

se - tezine karşı antitez olur: yeniden çatışma, çarpışma, hareket, deyişme, yeni bir sentez ve ilh.. tarzında, arada bir hız alarak, gerile *atlayışlar* ile daimî ilerleyiş, deyişiş felsefesi.

Tekâmül: tezle antitez arasındaki çatışma ve kızıışmanın biriktiği hız aldığı konak.

İnkılab:: Bu birikme olgunlaşınca, yeni bir senteze birindenbire *sıçrıyarak* atlayış.

Tekâmül kemniyetçe deyişme, inkilâb *keyfiyetçe* deyişmedir. Öz değışiklikler ne yalnız tekâmülle, ne yalnız inkılâbla deyil, birbirini tamamlayan, birbiri ardından çekinilmez bir surette gelen hem tekâmül hemde inkılâbla olur.

Hegeli diyalektik: (*İdealist* Hegel diyalektiği): Hegele göre ilk olan *Fikir*dir. Fikirler, diyalektik bir gidışle çarpışarak daima deyişir ve inkılâpla açıklırlarken dış dünyayı ve tarihi yaratırlar. Varlık düşüncenin diyalektik bir mahsulüdür.

Karl Marks, Hegel diyalektiğini "baş aşağı yürüyen", tersine inkılâpçı bir felsefe saydı. Ondaki inkılâpçı özü doğru dürüst yürütmekçin, tutdu, Hegel diyalektiğini "ayakları

üstüne,, kaldırdı: yani, diyalektiği idealizm örümceklighinden kurtardı, materyalist çehresile tanıtdı. Marks gösterdi ki, diyalektik bir surette deyişiş ve gidış maddenin hassası, özü ve ta kendisidir. Madde diyalektik olduğu için maddenin kafamızda bıraktığı iz demek olan *Fikir*de diyalektiktir. Diyalektik fikir maddeyi yaratmaz; bilâkis, diyalek madde kendine benziyen fikirleri doğurur.

Föyerbah: Materyalist, ümanist (insancı) alman filozofu. Marksizmin föyerbahda bulduğu eksikliklerin başlıcaları şunlardır: 1—Föyerbah materyalizmi *diyalektik* deyildir: 2— Föyerbaha göre İnsan tarihin bir mahsulüdür. Marksizmde: insan tarihin yalnız neticesi ve eseri deyil, aynı zamanda tarihin sebebi ve müessiri dir de. İnsan tarih selinde bir saman çöpü deyil, *aktif* (yapıcı) bir varlıktır. 3- Föyerbah insan bilgisininin maddî kaynaklardan geldiğini gösterir. Fakat bu bilginin ne ile bellileştğini koyamaz. Marksizm, insan bilgisinin insan *aktivliğı* ile, insan emeğinin yayılımı ile, insan faaliyetine göre belli olduğunu ispat eder.

Diyalektik materyalizm: Hegel diyalektiği ile Föyerbah materyalizminin (çarpışmasından doğma bir) *sentez*idir; Düşünce ve varlık diye iki ayrı cevher yok (*monizm*) biricik var olan maddedir (*materyalizm*); ama, madde ölü, durgun deyil inkılâplı ve inkılâpçı bir nedendir (*diyalektik*) [Sermayedarlıkta, en inkılâpçı sınıf proletarya olduğu için, *diyalektik materyalizm* işçi sınıfının felsefesidir].

Sosyoloji (İçtimaiyat): Bütün *varlık* karşısında felsefe ne ise, *Cemiyetin* karşısında da sosyoloji o dur. Mademki sosyoloji bir *cemiyet filozofisi*dir, demek onda da, felsefede bulduğumuz üç mevzu vardır: 1— Ekonomi, hukuk, siyaset, ahlâk ve ilh gibi cemiyet ilimlerinde parça parça bulunup da hiç birine *has* olmayan en *umumi* sosyal meseleleri; cemiyetin *hareket kanunlarını*: doğuş, büyüüş, çöküş *sebeblerini*, cemiyet şekillerini araştırır; 2- Bu araştırmalardan bir takım *prensibler* çıkarır. Meselâ: sosyal ça-

tışmalar, ekonomik zaruretlerle ve istihsal münasebetlerine göre bellileşir. Tarih maddî-ekonomik sebeplerle yürür, cemiyet içindeki çatışmaların başı geçim çatışmalarındandır. (*Tarihi maddecilik*).. gibi. 3- Bu prensiplere göre insan kümelerine içinde buldukları tezatları halletmek veya baskı altına almak için bir takım *metodlar* verir. Meselâ, sınıf çatışmaları içinde sınıf dövüşmesi metodları gibi.

[Misallerimizin terside olur: 1 - Cemiyette hareketi ve kanunlarını inkâr ["tarih bir tekrerrüdür,"]; 2 - Ekonomi çatışmaları fikriyatça anlaşılamamalıktandır; 3- Sınıflar dövüşü yokdur veya olmamalıdır. (Burjuva sosyolojileri) gibi]

Tarihi materyalizm: [proletarya sosyolojisi] 1 -Tarih akar cemiyet belli kanunlarına göre deyişir; 2 - deyişmeyide tayin eden ve yönelten cemiyetin maddesi yani ekonomisidir. 3 - Sosyal deyişimler ve devrimler sınıf çarpışmalarile olur.. der ve metodlar verir.

İKANLAR:

FIYETİ

- I Karl Marks (H. K.) Gündelikçi İş ile Sermaye 15 krş.
II Hakkıyet Kıvılcım.. Edebiyatı Cedidenin Otopsi 40 krş.
III Lenin (H. K.).. Karle Marksın Hayatı felsefesi
Sosyolojisi 10 krş.

ÇIKACAK DENEMELER:

- “Mantık,,ın mantıksızlıkları
Osmanlı tarihinin materyalizmi
İslâm tarihinin materyalizmi
Din tarihinin materyalizmi
İmperyalizm

**TÜSTAV
ARŞIV
BELGESİ**

Asrıy Sofizm -- Faşizm ve ya “Kadro,,nun kadrosu

ÇIKACAK DİLÇEVİRİMLERİ :

- Karl Mark SERMAYE (uydurması değil aslı)
(Bu büyük eserin 4 cildlik ilk tomu)
“ “ Ücret, Fiyet, Kâr.
Friedrich Engeis . . Anti Düring
“ “ . . Utopik sosyalizmden İlmî
Sosyalizme
“ “ . . Ailenin, Şahıs mülkiyetinin ve
Devletin nereden çıktığı
Plekhanof Marksizmin temelli meseleleri
Buharin Tarihi materyalizm nazariyesi
Lapidüs Ostrovityanof Kısaca Ökonomi Politik.
Jean Rced Dünyayı sarsan On gün
Lenin Marks okonomisi, sosyalizmi taktiği